

„BRAĆA HRVATSKOGA ZMAJA“

8.

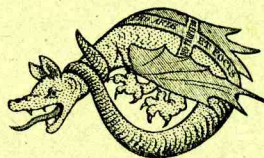
KNJIGA VIII.

STJEPAN ŠIROLA

ŠTOOŠOVA SLAVA

O STOGODIŠNJICI NJEGOVA ▲ ▲ ▲ ▲ ▲
RODJENJA I ODKRIĆA SPOMEN-PLOČE
NA RODNOM MU DOMU U DUBRAVICI

PREŠTAMPANO IZ „PROSVJETE“

ZAGREB 1907. ▲ ▲ ▲ TISAK ANTUNA SCHOLZA

Stjepan ŠIROLA, Prazmaj JADRANSKI :

===== " Š T O O Š O V A S L A V A " =====

O stogodišnjici njegova rođenja i prigodom
otkrića spomen-ploče na rodnom domu u

DUBRAVICI.-

ZAGREB : - 1907.

„Braća Hrvatskoga Zmaja“.

Knjiga VIII.

Stjepan Širola

Stoósova slava

o stogodišnjici njegova rođenja i otkrića
spomen-ploče na rodnom mu domu

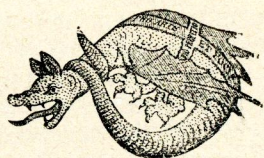
Izdanje družbe „Braće hrvatskog Zmaja“.

Stjepan Širola.

Stoósova slava

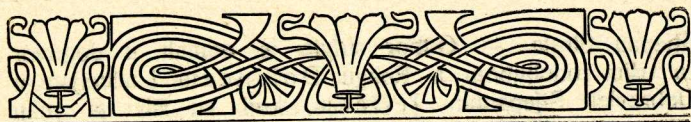
o stogodišnjici njegova rođenja i otkrića
spomen-ploče na rodnom mu domu

u Dubravici.

Tisak Antuna Scholza u Zagrebu.

1907.

„Samo sloge duh jedini
Bude naša obća dika
Angjeo mira medju sini
Jedne majke i jezika“ . . .

Pavao Stoós.

Bilo je mjeseca svibnja 1907., kad je revni član družbe „Braće hrvatskoga Zmaja“ dr. Stjepan Ortner predložio u družbinom zboru, da se još ove godine o stogodišnjici rođenja slavnoga Ilira i pjesnika Pavla Stoósa podigne na rodnoj mu kući u ubavom zagorskom seocu Dubravici — spomen-ploča. Predlog je oduševljeno primljen i družba se dala na posao, koji je 22. rujna 1907. sretno privela kraju uznositom svečanošću, koja će dugo i dugo ostati u spomeni onomu milomu hrvatskomu i slovenskomu narodu, koji je na dan slave pribivao odkriću Stoósove spomen-ploče.

Članovi družbe sakupljali su medju sobom prinos, nuždne za nabavu krasne mramorne ploče, koja se sada ponosito diže na zagorskoj potleušici, na onomu domu, gdje je ugledao svjetlo svijeta slavni hrvatski pjesnik i rodoljubni svećenik Pavao Stoós. Najviše je ipak pripomogao sabranim prinosima vrli župnik Janko Rogoz, koji je u Pokupskom, u onom istom dvoru, u kojemu je Pavao Stoós živio za svoju domovinu i radio za svoj narod, — sakupio krašnu svoticu, da se je mogla spomen-ploča nabaviti i još ove godine doličnom svečanosti odkriti. —

U zboru „Braće hrvat. Zmaja“, obdržavanom 7. kolovoza izabran je svečanostni odbor, koji je sastajao od ovih častnih lica: Dr. Stjepan Ortner, Dr. Milan Ogrizović, Dr. Velimir Deželić, Filip Hajduković, prof. Stj. Škreb i tajnik

Stjepan Širola. — Odbor stupio je odmah u dogovor sa vrlim rodoljubom u Rozgu Dolencem i učiteljem u Dubravici Stjepanom Jelićem, koji su išli na ruku odboru, te učinili sve, što se je dalo učiniti, da svečanost ispadne što ljepše i zaslužnoga Pavla Stoósa dostojnije, a to im je nastojanje sjajno pošlo za rukom.

Dr. Stj. Ortner napisao je tom zgodom i izdao monografiju Pavla Stoósa sa likom pjesnikovim i slikama: rodne kuće pjesnikove, župnog dvora i crkve u Pokupskom, rukopisom i grobom pjesnikovim. Cijeloj je monografiji dodao: Probrane pjesme i sastavke Pavla Stoósa, iz kojih vidimo, kolikom je žarkom ljubavlju živio Stoós za svoju domovinu uz druga svoga Ljudevita Gaja u ono mračno doba, kad

„Vre i svoj jezik zabit Horvati
Hote, te drugi narod postati“ —

kako veli sâm Stoós god. 1831. u svojoj elegiji „Kip domovine“ . . .

Monografiji je naslov: „Život i rad Pavla Stoósa, hrvatskog pjesnika i svećenika.“

Vadimo nekoliko odlomaka iz toga liepoga djela, da se vidi, kako je sav život i sav rad Stoósov zaslužio spominjanje, jer je stupao i svim žarom pjesničke duše radio riečju i činom u prvim redovima onih muževa, koji su počeli pjesmom i govorom buditi hrvatski narod iz narodnoga mrtvila . . .

„Konac osamnajstoga i početak devetnaestoga stoljeća onaj je odsjek u vremenu povjesti hrvatskoga naroda, u koji mišlju najradije zalazimo, o svemu rado slušamo, još radije ispitujemo, jer osjećamo potrebu onoga oduševljenja, ljubavi i rada za naše dneve.

Odsjek je taj u istinu odsjek tuge i radosti, mrtvila i probudjenja. Tužan, jer nam riše žalostno stanje domovine podkraj 18. i početkom 19. stoljeća. Kad je narodna svijest, koja je preduvjet svakoga pravoga narodnoga života, poluga društvene snage svakoga naroda, tvrdo spavala, te se je kao i narodni hrvatski jezik samo ponešto čuvao u najnižim slojevima naroda. — Tudjinština je pod-

puno gospodovala u svem javnom životu. Mađarska je htjela pomadžariti sve narodnosti, koje su s njome međjašile (baš kao i danas!). Prvi na udarcu bili su Hrvati. Teško je spominjati, ali istinito, da su težnje Mađžara podupirali sami hrvatski plemići, od kojih su mnogi bili u rodbinstvu s mađžarskim plemićima. Samo tako možemo tumačiti, da je sama županija varaždinska zaključila, da se mađžarski jezik ima uvesti i u pučke škole. Djeca, koja ne znadu mađžarski ne će biti primljena u latinske škole.

U tako tužno doba javlja se god. 1831. Pavao Štoós mlad, plemenit i idealan klerik, te tuži nad svojom domovinom.

Sam slavni Gaj pripovijeda, da je u Pešti g. 1831. čitao taj tužni „kip domovine“ nekim Bugarima, koje ja ta pjesma tako dirnula, da su proplakali s njime . . .

Pavao Štoós rodio se 10. prosinca g. 1806. u malenom zagorskom seocu, u župi Rozgo, u kotaru klanječkom, od oca Martina i majke Ane, rođjene Nemčić. Njegovi su roditelji bili slobodnjaci cesargradski i dosta imućni. Roditelji ga nijesu htjeli dati na nauke, već su ga pridržali kod kuće. I on osta doma pastirom. Dali su mu lijepu torbicu, o kojoj je rado i sam za života pripoviedao. Domala se zasiti pastirstva i ne mogavši odoljeti želji za naukom, jednoga dana god. 1821. nestane ga. Otišao je sâm u Zagreb, našao zaštite, došao u gimnaziju. Kasnije ja došao u nadbiskupsko sirotište, a odavle u sjemenište.

God. 1833. na 18. kolovoza zaređio ga biskup Alagović za svećenika. Prvu je misu čitao u svom zavičaju u župnoj crkvi u Rozgi. — Već kao klerik javio se pjesmom. Duh narodnosti i slavenske uzajamnosti prenu se iz dugoga mrtvila i obuze plemenitu dušu Štoósovu i njegovih drugova. Već g. 1830. posjetio je sjemenište Ljudevit Gaj, koji je zavolio mladoga Štoósa, koji je svojim pjesmama još prije hrvatskoga književnoga preporoda stekao ugleda i priznanja medju tadašnjom inteligencijom.

Do g. 1842. obnašao je Štoós razne službe u Zagrebu. Bio je kateheta, biskupski tajnik i pet godina profesor filozofima. Premda mlad svećenik bijaše on svojom bogatom klasičnom naobrazbom poletan, vješt i okretan.

Može se reći, da je svakom važnom činu po domovinu sudjelovao uz prvake narodnoga prepорода Gaja, Demetra, Vraza i Rakovca.

Njegove su domoljubne pjesme pune duha pune vatre i ljubavi za rod i slobodu, budile narod iz duševnoga sna i razpirile iskru pravoga rodoljublja. O toplo njegovo srce i prvaka Ljudevita Gaja upalila se srca mladih Ilira u sveti plamen domovinske ljubavi. Čim je Gaj pokrenuo svoje novine, eto i Stoósa u njegovu kolu kao proroka narodne sloge. U Gajevoj „Danici“ vidimo ga kao neumornog radnika, koji sije iskre žarke ljubavi prama domovini i razpaljuje srca domorodaca.

G. 1842. postao je župnikom u Pokupskom osamjenom mjestu kraj obale Kupe, medju velikim šumama u banovini. Tu je iz temelja sve ganuo: prepородio narod obnovio stare, posagradio nove crkvice, pjevao crkvene pjesme, koje je sâm i uglazbio, pa naučio pjevati djecu i i narod ovoga kraja. Ma da je veći dio vremena posvećivao duhovnoj pastvi, on je ipak ostao u svezi s prvacima ilirskim Gajem, Babukićem, Demetrom, Mažuranićem i Vrazom, koji ga i posjećuju . . . Stoós je od g. 1842.— 1848. nosio upravo glavu u torbi, jer su mu ne samo Turropoljci, nego i mnogi protivnici njegova kraja prietili tobože kao — ilirskom agitatoru. —

Pohadjao se i s banom Jelačićem, dok je ovaj bio pukovnikom u Glini.

Burna g. 1848. donesla je i Stoósu velikih neugodnosti. Napisao je knjigu: „O poboljšanju ćudorednosti svećenstva“, koja mu je pribavila mnogo neprilika, dapače nemilost biskupa Haulika. Rad toga je i zanijemila i njegova vila pjesnikinja . . .

Njeg. ces. i kralj. apoštolsko Veličanstvo imenovalo je Pavla Stoósa 28. ožujka 1862. kanonikom prvostolne crkve zagrebačke, no prekasno, jer je pjesnik umro 30. ožujka 1862. u svom župnom dvoru u Pokupskom u 56. godini života.

Ovo je tek nekoliko crta iz života ovoga slavnoga muža. Više i detaljnije naći će čitatelji u Ortnerovoj knjizi „Život i rad Pavla Stoósa“! —

Pravo je dakle, da se slavi spomen ovako slavnomu mužu i družba braće „Hrvat. Zmaja“ stekla je u našoj javnosti sa svih strana velika priznanja, što se je sjetila tako krasnom spomen-svetkovinom pjesnika Ilira Pavla Stoósa.

* * *

Dan 22. rujna 1907. ostat će u Dubravici nezaboravan. Osvanuo je vedar i lijep dan, kao da se i nebo raduje, što Hrvati slave tako krasnu spomen-slavu svomu pjesniku i miljeniku, koji je ugledao svjetlo božje u tom ubavom seocu milovidnoga Zagorja, podno slikovitih štajerskih Alpa i uz hladnu bistroteku Sutlu, koja paše srebrnim pasom do dvije seke Hrvaticu i Sloveniju. Već u predvečerje toga dana priredjena je bakljada, koja je uz vatrogasnu glazbu iz Krapine prolazila cijelim selom, te se zaustavila pred rodnom kućom Stoósovom. Tu je Dr. Ortner pozdravio narod i protumačio mu značenje sutrašnje slave.

S rana jutra u nedelju 22. rujna sakupljao se narod sa svih strana ovamo od Pušće do Klanjca i od Brežica do sv. Petra, da pribiva riedkoj i uznositoj slavi. Kola za kolima jurila su u Rozgo, a pred župnom crkvom uročile se hiljade hrvatskoga i slovenskoga naroda. Došla su ovamo i društva iz Zagreba: pjevačka društva „Kolo“ i „Sloboda“, „Hrvatski Sokol“, „Hrvatski Zmaj“, pod svojim bijelim barjakom i mnogi narodni pregaoci zastupnici književnih društava, znanosti i umjetnosti i narodni zastupnik onoga kraja Dr. Ivo Elegović. Iz Krapine došla vatrogasna glazba i krapinski „Sokol“ uz mnoštvo izletnika, koji su htjeli, da prisustvuju ovoj uznositoj slavi.

I braća Slovenci pohrlili su po starom običaju ovamo, da na hrvatskoj grudi prisustvuju hrvatskoj kulturnoj slavi. Došli su njihovi „Sokoli“ iz Brežaca, mnoštvo naroda iz Bizela, Dobave, iz sv. Petra, a vidjeli smo i predsjednika „Matice Slovenske“ prof. Frana Ilešiča i narodnoga zastupnika na carevinskom vijeću dr. I. Benkovića uz mnoštvo gospodja i gospodjica.

Svima se je s lica vidjelo posebno oduševljenje, koje im je punilo grudi. Svi bijahu jednoga srca i jedne misli,

a tiha inače Dubravica oživjela je kucajima rodoljubnih srdaca.

Kad se je svršila služba božja u župnoj crkvi u Rozgi, pred kojom je stajala nepregledna množina hrvatskoga i slovenačkoga puka iz bliže i dalnje okolice, društva, zastupnici i izaslanstva, stupio je pred taj častni zbor domaći župnik g. Matija Dolenc, koji je to veliko mnoštvo pozdravio srdačnom i patriotičnom besjedom dobrodošlicom; napomenuo, kako se raduje s njime sav taj pitomi zagorski narod, što su toliki odličnici ne samo počastili svojim posjetom ovaj ubavi kraj, već došli, da proslave liepom svečanosti uspomenu muža, koji je na ovoj hrvatskoj svetoj grudi ugledao svjetlo božjega dana, uspomenu Slavnomu Iliru i otačbeniku Pavlu Stoósu, kojemu će na rodnomu domu otkriti krasnu spomen-ploču. Osvježujući uspomenu na njegov život i rad, zaželi, da se potomstvo okoristi nasljedovanjem Stoósovih vrлина i krijeposti u svome radu i životu. Govornik pozdravlja sakupljeno mnoštvo Hrvata i Slovenaca, a nezaboravnomu Stoósu kliče: Vječna slava! —

Sa štajerskih planina odjeknuli su klicaji naroda, a sunčane su zrake podrhtavale i sjajnije pozlatile ovaj divni, tihi i ubavi zagorski kraj...

Iza toga složila se nepregledna povorka pod hrvatsku i slovensku trobojnicu i bielu zastavu „Braće hrv. Zmaja, koju je nosio g. Stjepan pl. Bojničić, a pred njom je krapinska vatrogasna glazba udarila u domoljubne koračnice. Sve je krenulo u seoce Dubravicu pred rodnu kuću Pavla Stoósa, koja bijaše prekrasno izkičena. A i cijelo selo Dubravica izkitilo se zastavama i zelenilom, dapače izticala se i dva osobito krasna slavoluka.

Povorku su putem pozdravljali hitci iz prangija, koji su daleko tresli svježim zagorskim uzduhom, a kad je stigla do Stoósove kuće, zaoriše poklici iz tisuće grla: „Slava Pavlu Stoósu“. — O, duh je slavnoga pjesnika gledao iz nebeskih vedrina tu zahvalnost onoga naroda, kojemu je on pjevao vatrene pjesme, budio svijest, za koji je svim žarom pjesničke duše živio i radio! —

Pred niskom i pravom zagorskom „hižom“ sakupila se Stoósova rodbina, a na čelu joj g. Žiga Stoós, umi-

rovljeni satnik. Društva i izaslanici stavili se u polukrug, a izstupili su predsjednik „Hrvat. Zmaja“ Emilij pl. Laszowski i podpredsjednik Dr. Velimir Deželić, uz ostale članove „Hrvat. Zmaja“, koji su došli u velikom broju sa svojim bijelim barjakom: ces. i kr. komornik Božidar pl. Kukuljević Sakcinski; podpredsjednik društva hrvat. književnika Dr. Dane Gruber, Dr. Stjepan Ortner, Dr. Gjuro Riharić, predsjednik „Kola“, predsjednik „Slobode“ Egidije Kornitzer, predsjednik akadem. kluba „Mladost“ Stjepan pl. Bojničić, tajnik „Kola“ Dr. Ante Javand, narodni zastupnici: Dr. Ivo Elegović i Dr. I. Benković predsjednik „Maticе Slovenske“ dr. Fran Ilešić, za tim gg. Veljko Tomić, župnici: Ivan Jakovina, Janko Rogoz iz Pokupskoga. Dr. Vjekoslav Homotarić i mnogi drugi uz više od 3000 naroda.

Kad se je tako povorka namjestila, „Kolo“ i „Sloboda“ odpjevalo „Glasna jasna od pameti“, stupi na govornicu predsjednik družbe „Braće hrvat. Zmaja“ g. Emilij pl. Laszowski, koji je poklikom „Živila Hrvatska!“ pozdravio prisutne i živom riječi iztaknuo kulturno značenje ove Stoósove slave, što ju je priredila družba „Braće hrvat. Zmaja“.

... „Stojimo pred rodnom kućom slavnoga pjesnika Pavla Stoósa, pred rodnom kućom pobornika kulture i socijalnoga blagostanja hrvatskomu narodu, da njegovoj spomeni damo počast i da je osvježimo u ovom milom narodu našem. Pjesnik Pavao Stoós nije pjevao tek puste stihove, već pjesme, koje su doista djela čovjeka, zadojena idejama liberalnim i duhovite individualnosti. On je pjevao svojoj rodjenoj grudi pjesme toplе i zanosne, pjevao u sladkom čeznuću milom svome hrvatskom Zagorju. Danas ćemo tomu slavnomu mužu odkriti čednu spomen-ploču, da bude u ovome njegovome zavičaju trajni spomen, kao što si ga je postavio i sam svojim „Kipom domovine“ i mnogim drugim divotnim pjesmama, koje su budile u njegovo doba narodnu svijest. Ovu mu ploču postavlja zahvalni narod njegov, kličući: Slava Pavlu Stoósu“!...

Tad je zamolio dra. Ortnera, da izreče svečano slovo. Riječi ove našle su odjeka u srcima mnogobrojnoga

naroda i gromorni: „Slava Pavlu Stoósu!“ dignu se u visinu, pod nebesku vedrinu, da se razliegne na sve strane hrvatskog i slovenskoga svijeta.

Iza toga ocrta Dr. Stjepan Ortner, u oduljem i zanosnom govoru: život i djelovanje Stoósovo, te osobine njegove poezije, — kao što je to opisao podrobno u posebnoj spomenutoj već knjizi, koju je prilikom te slave izdao . . . „Da proširi shvaćanje za književnost, da hrvatske novine i časopisi dodju što više u ruke svećenstvu, nastojao je slavni Pavao Stoós, da predobije na svoju ruku biskupe, kojima je bio tajnik. A to je velika zasluga Stoósova! Stoós je radio prije preporoda. U ono doba je pjesma djelovala silnom snagom i može se reći, da je u probudjivanju narodne svijesti stvarala čudesa. Ona je snagom i učincima ratnoga strijeljiva odbijala nasilje i izdajstvo, što ga počinjahu vlastiti sinovi na tielu otačbine. U tom je nastojanju Stoós bio velik i svaka njegova pjesma bila sjetna, tužna ili gromka, izvršila je sjajno svoj zadatak. — U kolu narodne vojske, koja je, odbijajući tudjinstvo, bila jednako hrabra, nije Pavao Stoós klonuo ni onda, kad bi sićušni stvorovi sašli s piedastala objektivnosti u svagdašnju tmušu, u kojoj se ponizuje duh, stojeći visoko, visoko nad ljudskom slaboćom . . . Stoós je ljubio istinu, propovijedao narodnu slogu, ljubio slobodu i pjevao joj himnu.“

„Danas, kad osvježujemo njegovu uspomenu, kad se obnavlja grob Pavlov, zemljani mu se prašak pretvara u svjetle zrake od sunca, a uvenulo iznad groba cvijeće, sad već u slici lovorova lišća po svoj hrvatskoj zemlji niče. I mi zahvalnim srcem, radostnim licem kao sinovi ocu odkrivamo spomen-ploču kao skromni spomenik ljubavi i poštovanja patničkoga hrvatskoga naroda, ali ujedno šaljemo pred prijestol božji ove glase: Hvala Ti, višnji Bože, što si narodu hrvatskomu poslao u horu poletna pjesnika i svećenika Pavla, koji je svojim rodoljubnim pjesmama budio i oduševljavao hrvatski narod, te nas svojim „Kipom domovine“, tim najljepšim spjevom stare kajkavske knjige, kao ubojnom trubljom pozvao u borbu za materinsku riječ i rodjenu grudu, u borbu, u kojoj stojimo danas svi

vrijedni sinovi hrvatske otačbine. Daj nam, Bože, što prije i što više sinova uma i srca Pavlova, jer nam tužna domovina treba ljudi Pavlova značaja i oduševljenja, Pavlove topline i iskrenosti u osjećanju ljubavi u radu, Pavlova pregaranja u patnji, ljudi, koji će moći za se reći, što je za se punim pravom rekao Pavao Stoós:

Što bijaše žara u srcu mom,
Uzplamti sav za vjeru dom!
Ah, cvijet života sav za dar
Postavih na taj sveti oltar:
Ko brižna zorom pčelica
Viek traži cviet po ružica'
Jednako tražih za svoj rod
S duševnog cvjeća viek najbolji plod.

Temelj, na koji se je tvrdo upirao, bila mu je ljubav, istina, narodna sloga, prosvjeta i sloboda. U toj baštini leži spas svega hrvatskoga naroda! Zato vječna hvala i slava Pavlu Stoósu!!“ — —

Opet je odjekivalo iz tisuće grla: „Slava! Slava!“ Dr. Ortner je govorio preko pol sata, a govorio je zanosno i ganutljivo, te je više puta narod i zaplakao; osobito se dojmiše recitovani rodoljubni stihovi Stoósovi.

Treći govornik bijaše Slovenac Dr. Fran Ilešić, profesor i predsjednik „Matice Slovenske“, glasoviti i nama toli mili pobornik narodnoga jedinstva između Hrvata i Slovenaca. — On je vatrenim riječima slavio ilirizam u hrvatskoj književnosti, a pozdravio i onaj ilirizam, koji ima zadaću, da razbije i posljednju sumnju, da je Sutla medja, koja dijeli jednokrvnu braću. Krist se žrtvovao na križu, da spasi čovječastvo, a mi žrtvujemo za sreću i budućnost jedinstvenoga naroda s ove i one strane sve, da spasimo i osjeguramo svoj obstanak. Žrtva je najveća ljubav, što ju izkazuje pojedinac domovini i narodu, a bez žrtava nema prave ljubavi! — On oduševljeno pozdravlja ovu malu seosku kućicu, iz koje je niknuo veliki Hrvat! I kod Slovenaca gotovo svi kulturni pregaoci dolaze iz „kmetškoga“ (seljačkoga) staleža. Sjeća se seljačke bune god. 1573., kada je prvi put ovdje — na Sutli — došlo do jedinstva između Hrvata i Slovenaca. Onda se ovdje zdru-

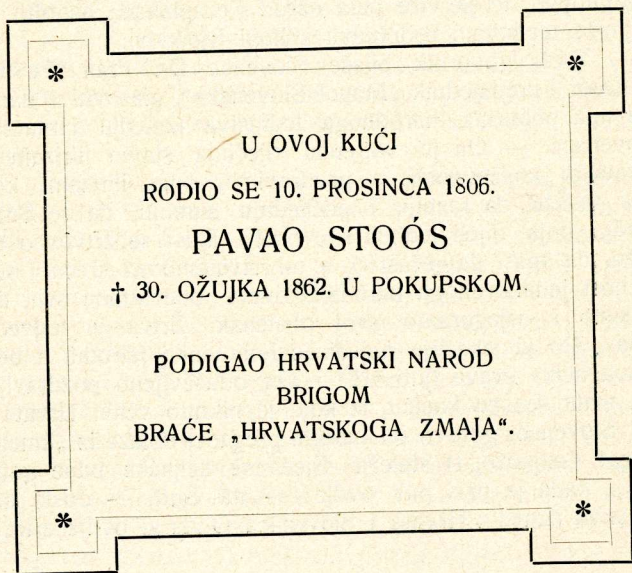
žiše hrvatski i slovenski kmetovi, da unište socijalnu nepravdu. Danas pak sastaju se tu Hrvati i Slovenci, da slave kulturnu slavu!

Svojim je govorom vatreni Slovenac izazvao pravu buru odobravanja. Narod je Ilešiću na više mjesta burno klicao, a u tim nebrojenim poklicima odražavalo se pobratimstvo Hrvata i Slovenaca.

Ima u životu ljudskome momenata, koji potresu svom dušom tvojom, da staneš i gledaš samo, što se to zbiva oko tebe. Tako bijaše i učesnicima ove Stoósove slave, kad su slušali i naše i slovenačkoga govornika, koji je razpalio srca, kao što ih je razpaljivala nekoć pjesma Stoósova . . . I ono mnoštvo naroda stajalo je kao ukročeno pod dojmom izkrenih rieči i pod utiskom ovoga časa, kad će pasti zavjesa sa mramorne ploče na drvenoj zagorskoj potleušici, u kojoj je prije jednoga stoljeća ugledao sunce žarki rodoljub — pjesnik Pavao Stoós! —

Iza toga pane zavjesa sa spomen-ploče!

Čitav narod obrati pogled na lijevi ugao kuće, gdje je uzidana krasna bijela mramorna ploča sa slijedećim napisom:

Veličajan bijaše to momenat. Ne samo pjevači prisutnih pjevačkih društava, već iz grudi onih tisuća sakupljena naroda vinule se nebu pod oblake gromorne pjesme: „Živila Hrvatska“ i „Lijepa naša domovino“, divna hrvatska himna, koju bi bio čuo, da je na životu njezin pjesnik Mihanović, koji počiva nedaleko na klanječkom groblju, a odmievala je i onamo u Zelendol — do obale Sutle, podno starca Cesargrada, gdje je i izpjevana . . .

Time je oficijalni dio liepe ove svečanosti bio dovršen . . . I premda je sunce odskočilo i podne uminulo, narod se nije razišao, nego je obkolio sjenoviti vočar čestitoga Pavlova rodjaka Franje Štosa, gdje bijaše priredjen banket za 400 osoba. Bila je to vesela i patriotska pučka veselica. Uz gospodu i gospodje, posjedali i seljaci i seljanke, a sve se to sjedinilo u glasnomu izražaju ljubavi prama domovini i štovanju prama neumrlomu pjesniku.

Ovoj pravoj pučkoj veselici prisustvovali su, u koliko mogosmo iz tolike množine izletnika razabrati, od strane braće „Hrvat. Zmaja“: Emilij pl. Laszowski, Dr. Velimir Deželić (s gospodjom i sinovima), te Božidar pl. Kukuljević, Dr. Dane Gruber, Dr. Rudolf Horvat, Dr. Stjepan Ortner, Dr. Janko Šviglin, slikar Joso Bužan, kapelnik Ivan Muhvić (s gospodjom) Filip Hajduković, Mijo Pavlič, braća Tomšići, Vilko Popović, Franjo Sollar ml., Franjo Gorničić, Stanko Rubin, Franjo Šantl i drugi. — Od zagrebačkih gradjana prisustvovahu medju ostalim: Dr. Gjuro Rihtarić, Dr. Ante Javand, Egidije Kornitzer, prof. Ivan Grünwald, Rudolf Pilepić, Antun Rogina, dr. Ivo Elegović, Veljko Tomić, Bogumil Šoban, prof. Cherubin Šegvić, Kvirin Broz i drugi. — Mnogo Hrvata iz bližnje i daljne okolice: ljekarnik Krešimir Fibić, načelnik Majsec i učitelj Miškulin iz Krapinskih toplica; pristav Marijan Marković iz Klanjca, načelnik Cvilinder iz Kraljevca, te veleposjednik Štefanović i učitelj Stj. Jelić. — Hrvatska čitaonica iz Jaske odaslala je posebnu deputaciju: načelnika Skrabea, ljekarnika Bivala i člana Valentekovića.

Od braće Slovenaca spominjemo napose: ljubljanskog profesora dra Frana Ilešića, zastupnika na care-

vinskom vieću dra. Ivana Benkovića, pa župnika iz Kaple Dragutina Praskara.

Premda bijaše nedjelja, ipak je u Dubravicu pohrlilo mnogo svećenika, da izkažu počast slavnomu Stoósu. Prisutni bijahu: Dr. Vjekoslav Homotarić iz Tuhlja, Ivan Jakovina iz Vinagore, Ivan Rukavina iz Krapinskih toplica, Matija Penić iz Brdovca, Matija Delenec iz Rozga, Stjepan Kovačić iz Kraljevca, te Janko Rogoz, vrijedni nasljednik Stoósa, župnik u Pokućskom.

Slavu je uzveličalo mnogo gospodja i gospodjica iz Zagreba i okolišnih mjesta.

Bilo je upravo slikovito vidjeti onaj častni skup oduševljene hrvatske i slovenačke gospode, izpremiješan i obkoljen tisućama čestitoga hrvatskoga i slovenskoga naroda za dugim stolovima u sjenovitom Stoósovom voćnjaku, koji je zlatilo žarko božje sunašce. Prava božja divota! Kao da su oživjele pred nama pjesnikove riječi:

Samo sloge duh jedini
Bude naša obća dika,
Angjeo mira medju sini
Jedne majke i jezika" . . .

Trebalo je samo vidjeti ono oduševljenje, koje se je odražavalo sa sretnih obraza svih prisutnih! Eto, ova čedna i mala kulturna slava združila je toliko mnoštvo rodoljuba svih stranaka i svakojakih mišljenja u jednu složnu i veselu skupinu oduševljenih štovalaca velikoga Hrvata i zaslužnoga muža — pjesnika Pavla Stoósa. Tisuće naroda gleda i na svoje se rodjene oči uvjerava, da još vlada duh sloge medju Hrvatima u času, kad svi jednodušno vojuju za jednu misao. I to je sjajni uspjeh ove nezaboravne kulturne slave! . . .

Prava ta pučka veselica odpočela je oko jedne ure iza podneva. Zaredale su brojne i rodoljubne zdravice. Niz zdravica otvorio je domaćina župnik Matija Dolenec. Odmah za njim progovori Božidar pl. Kukuljević, koji je u pjesnički nadahnutoj zdravici pozdravio milu hrvatsku domovinu.

Dr. Dane Gruber pozdravio je Slovence, u ime kojih je odzdravio zastupnik na carevinskom vijeću Dr. Ivan Benković.

Domaći zastupnik Dr. Ivo Elegović iztiče političke misli voditeljice u djelima Pavla Stoósa, misao hrvatsko-slovenačkoga državnoga jedinstva, te obrane od dunavskoga „soma“ . . . Pozdravlja narod ovoga hrvatskoga kraja, koji je zadahnut čistom hrvatskom sviješću, a odlikuje se i požrtvovnim patriotizmom. Napokon čestita na današnjoj slavi porodici Stoósovoj!

Još su se čule birane rieči Dra. Gjure Rihtarića, koji je nazdravio zaslužnoj družbi „Zmaja“ koji je u toli kratko vrijeme učinilo hrvatskom narodu toli dičnih djela. Dr. Velimir Deželić nazdravio je osobito liepom besjedom družtvima „Kolu“, „Slobodi“ i junačkim „Sokolima“. Zatim su govorili dr. Stj. Ortner, župnik Jakovina, dr. Vj. Homotarić, dr. Ante Javand, V. Popović i Veljko Tomić, koji nazdravi hrvatskomu svećenstvu, kao zastupnicima kulturnih i moralnih načela!

Lijepe rieči zasladjivala je blagozvučna hrvatska pjesma, kojom su upravo očarali pjevači „Kola“ i „Slobode“ veseli onaj narod, koji će se još dugo i dugo sjećati i potomstvu pričati o Stoósovoj slavi u Dubravici!

U pjesmi i burnim klicajima, a napose u skladu i obćemu zadovoljstvu razišlo se veliko društvo već oko 4 sata poslije podne, a svatko je odnio u svome srcu pijetet prema pjesniku slobode Pavlu Stoósu, komu bila vječna slava!!

Da je ovo slavlje tako sjajno uspjelo ide hvala svečanostnomu odboru, domaćemu župniku Matiji Dolencu i marnomu domaćemu učitelju Stjepanu Jeliću. Njima služi na čast ova u svakom pogledu veoma uspjela — kulturna proslava!

Od ljubljanskog društva „Akademije“ stigao je na „Braću hrv. Zmaja“ ovaj brzoglav: Spominu Stoósovemu slava, slavitelji živili. Akademija.

Sve hrvatsko novinstvo spomenulo je ovu liepu kulturnu slavu veoma pohvalno i s puno simpatija spram družbi „Braće hrvat. Zmaja“.

„Obzor“ piše: „U nedjelju dne 22. rujna slavila se liepa slava u Dubravici, malenom selu kraj Sutle. Ondje je rodoljubna družba „Braće hrvat. Zmaja“ postavila spomenploču na kuću, u kojoj se je prije 100 godina rodio hrvatski pjesnik Pavao Stoós... Vrijednoj družbi „Braće hrvat. Zmaja“ služi na čast ova veoma uspjela kulturna slava!“

„Hrvatsko Pravo“ piše: „U svomu kulturnom nastojanju družba „Braće hrvatskoga Zmaja“ ne miruje, pa i ako nije dugo što postoji, ova je revna družba sa svojim radnim predsjednikom i odborom u kratko vrieme ostavila u našoj javnosti duboke tragove svomu otačbeničkom radu. Tako je i ove nedjelje (22. rujna 1907.) prodičila svoje ime, jer je njezinim poticanjem i marom obnovljena i proslavljena uspomena pjesnika i patriote Stoósa. Nitko nije zatajio ni velike zahvalnosti, koju dugujemo marnoj braći „Hrvatskoga Zmaja“!“

„Pokret“ piše: „Vrijedno društvo „Braće hrvat. Zmaja“ preuzelo je tu patriotsku dužnost na sebe, da jednom od prvih boraca za narodnu svijest i narodni jezik u znak dubokog pieteta podigne ako i čedan, a ono iskren spomen...“

„A gramer Tagblatt“ piše: „Der Verein „Hrvatski Zmaj“ hat in jüngster Zeit wiederholt der Pietät unseren grossen Patrioten und verdienstvollen vaterländischen Kulturträgern gegenüber feierlichen Ausdruck verliehen, sowohl durch seine Vorträge, wie durch die Enthüllung der Gedenktafel Ljudevit Tomšić, durch die Exhumierung der Ueberreste Zrinjskis und Frankopans und durch die gestern (22. IX. 1907.) stattgefundene Enthüllung einer Gedenktafel für Pavao Stoós, einen von unseren eifrigsten Kämpfern für das kroatische Nationalbewusstsein während der illyrischen Epoche.“

„Narodne novine“ pišu: Rodoljubno društvo „Braće hrv. Zmaja“ htjelo se je odužiti uspomeni pjesnikovoj naknadno, kad se prigodom lanjske stogodišnjice njegova poroda nije nitko našao, da ovom predteći (Pavlu Stoósu) a kašnje suborcu Gajevom dade zasluženu poštu.“

„Hrvatska“ opisujući svečanost veli: „Kad se je povorka poredala oko kuće, zapjevaše pjevači „Glasna —

jasna“, a za tim stupi na govornicu predsjednik „Brace Hrvat. Zmaja“ g. Laszovski i u kratkom govoru ističe ideju koju danas ostvaruje spomenuta družba, postavljajući spomenploču Pavlu Stoósu . . .“

„Hrvatstvo“ priopćilo je lijepi članak. — Gotovo sve su novine doniele kraći ili duži vjekopis, a neke i sliku neumrloga Pavla Stoósa, dok je krapinski „Hrvatski Zagorac“ izašao u svečanom ruhu sa likom pjesnikovim, pjesmom prigodnicom i nekoliko Stoósovih pjesama.

Svatko se gotovo natjecao, da iskaže poštu slavnomu borcu Pavlu Stoósu; sve što ima smisla i ljubavi za narodne svetinje, radovalo se Stoósovoj slavi u Dubravici, koja je 22. rujna doživjela dosad još nevidjenu kulturnu slavu. — Ubava Dubravica, što je sjela u dolini Sutle hladne, med štajerskim planinama i zagorskim valovitim briežuljcima, inače tiho i skromno seoce, u kome se je prije stotinu godina rodio Pavao Stoós, čije se ime blista medju ilirskim prvacima kao alem-kamen medju draguljima, zajeknula je gromkom pjesmom toga dana, primila je tisuće ljudi na svoje čedne grudi i zaorila iz tisuća grla poklik, što se digao nebu pod oblake i odjeknuo širom mile nam domaje:

Vječna slava narodnomu borcu Pavlu Stoósu!

